

Täysistunto

Keskiviikko 19.2.2020 klo 13.59—18.38

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ydinenergiain, turvallisuusselvityslain 21 §:n ja kaivoslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 8/2020 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.34 **Elinkeinoministeri Mika Lintilä** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomella on pitkä kokemus ydinenergian käytöstä, ja ensimmäiset kaupalliset reaktorit otettiin käyttöön jo 1970-luvulla Loviisassa ja Olkiluodossa. Ydinenergian käytön kannalta keskeinen säädös on ydinenergiainlaki, jossa luodaan kansalliset edellytykset ydinenergian turvalliselle käytölle. Lain peruslähtökohtana on se, että ydinenergian käytön tulee olla turvallista. Nyt käsillä olevassa esityksessä ydinenergiainlakia ja turvallisuusselvityslakia ehdotetaan muutettavaksi ydinenergian käytön turvallisuusjärjestelyjen osalta.

Turvajärjestelyt ovat keskeinen osa ydinenergian käytön turvallisuutta erityisesti ulkoisten uhkien torjunnassa. Toimintaympäristön ja uhkakuvien muuttuessa myös lainsäädännön on pysyttävä mukana tässä kehityksessä. Uusiin turvallisuusuhkiin vastaavia säädöksiä ehdotetaan lisättäväksi lakiin.

Luvanhaltijoiden palveluksessa oleville turvahenkilöille ehdotetaan säädettäväksi toimivaltuudet miehittämättömien ilma-alusten eli niin sanottujen dronejen kulkuun puuttumiseksi. Lisäksi ehdotetaan säännöstä, jossa lääkäri tai terveydenhuollon ammattihenkilö voisi tehdä ilmoituksen, mikäli laitoksen turvallisuuden kannalta keskeisen henkilön katsotaan olevan vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle. Turvajärjestelyjä koskevia säännöksiä ehdotetaan lisäksi täsmennettäväksi siten, että ne vastaisivat paremmin perustuslain vaatimuksia esimerkiksi turvahenkilöiden toimivaltuuksien, voimakeinojen käytön ja voimankäyttövälineiden osalta. Lisäksi säädettäisiin täsmällisemmin turvahenkilöiden koulutusvaatimuksista.

Myös henkilöturvallisuusselvityksiä koskevia säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi niin ydinenergiainlakiin kuin turvallisuusselvityslakiin. Turvahenkilöiden oikeusturvan parantaminen on keskeinen tekijä muutosten taustalla, koska heillä on laitospäristössä merkittäviä toimivaltuuksia, jolloin myös niiden käytön edellytyksistä ja reunaehdoista tulee olla selkeät säännöt.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2020 vp

Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi sekä ydinenergilakiin että kaivoslakiin muutoksia yleislainsäädännön muuttumisesta johtuen. Sekä julkista kuulemista että muutoksenhakua koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi yhdenmukaiseksi hallintolain ja oikeudenkäynnissä hallintoasioista annetun lain kanssa, jotka ovat tulleet voimaan vuoden alusta. Pieniä muutoksia tulisi kuuluttamista koskeviin käytäntöihin, mutta muutoksenhakua koskevat muutokset ovat teknisiä.

Lakiin ehdotetaan tehtäväksi lisäksi pieni täsmennys Euroopan unionin ydinjätedirektiivin täytäntöönpanon täydentämiseksi niiltä osin kuin ydinjätenäytteitä ollaan viemässä Suomen ulkopuolelle tutkimustarkoituksessa. Lisäksi yksittäisiä lähinnä teknisluonteisia muutoksia ehdotetaan laissa tehtäväksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja sitten keskustelua.

15.37 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Tässä lainsäädäntökonaisuudessa tehdään pieniä muutoksia kuuluttamiseen, kuten ministeri totesi.

Hallitusohjelmassa on sen sijaan sitouduttu kaivoksia koskevan lainsäädännön uudistamiseen ympäristöä turvaavalla tavalla. Yhtenä keskeisenä uudistuskokonaisuutena on ihmisten vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen. Tämä asia jää vielä ratkaisematta monin osin, ja todetaankin, että kaivoslakityöryhmä jatkaa käsittelyä siitä, miten parannamme ihmisten vaikuttamismahdollisuuksia, kun tiedämme, että vaikutusalue on usein erittäin suuri. Ei voida myöskään olettaa, että ihan kaikki ihmiset seuraavat nettiä aktiivisesti. On turvattava erilaiset keinot tiedottaa ihmisille.

On tärkeää, että valmistelu sujuu sillä tavalla, että palautamme kansalaisten luottamuksen viranhaltijoihin ja myös tähän eduskuntaan ja hallitukseen myös kaivoslain osalta. Tällä hetkellä luottamus on erittäin heikkoa. Kun eräässä kyselyssä vertaillaan esimerkiksi ihmisten arvioita eri teollisuudenaloista ja toimialoista, niin kaivosala saa ihan ylivoimaisesti huonoimmat tulokset. On selvää, että jos noin 95 prosenttia suomalaisista ei luota meidän lainsäädäntöömme, niin olemme oikealla tiellä hallitusohjelmassa sen perusteellisen uudistamisen osalta.

On tärkeää suojata myös ihmisten omaisuutta. Kun henkilö kovalla työllä rakentaa itselleen kodin tai mökin tai investoi yritystoimintaansa, on täysin kohtuutonta, että vain ilmoitusluonteisesti tälle alueelle voi tulla malminetsintäuhka hyvinkin suurelle alueelle ja jää täysin epävarmaksi, tuleeko tämä hänen edustamansa yritystoiminta enää mahdollistumaan.

Nykyinen kaivoslaki pitkälti kävelee kaikkien muiden etujen ja oikeuksien yli. Kun lainvalmistelua viedään eteenpäin, on hyvä huomata, että 16.1. oikeuskansleri huomautti siitä, että viime kaudella tilattiin kaivoslakia koskeva selvitys kaivosyhtiöitä avustaneelta asianajotoimisto oy:ltä, jota ei tässä nimeltä mainita. Tässä huomautuksessa todetaan, että Suomen Asianajajaliiton valvontalautakunta on oikeuskanslerin asianajolain 6 §:n 3 momentin perusteella tekemän ilmoituksen johdosta arvioinut asianajajien menettelyn kyseisessä asiassa hyvän asianajotavan noudattamisen ja asianajajan lojaliteettivelvollisuuden riippumattomuuden ja esteellisyyden kannalta. Valvontalautakunta totesi ratkaisussaan 26.9.2019, että työ- ja elinkeinoministeriö oli tilatessaan selvitystä asianajotoimistosta ollut tietoinen kyseisen asianajotoimiston aiemmista ja olemassa olevista toimeksiannoista sidonnaisuuksineen kaivosalaan ja kaivosyhtiöihin. Muun muassa tästä syystä valvontalautakunta katsoi, että asianajajien toiminta ei ollut ristiriidassa hyvän asianajotoiminnan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2020 vp

kanssa. Valvonta-asiaa koskevassa ratkaisussa asianajajien menettelyn arvioinnissa merkitystä annettiin kuitenkin sille, että ministeriö on tietoisena asianajotoimisto oy:n menneistä ja nykyisistä toimeksiannoista kanadalaisten kaivosyhtiöiden kanssa tilannut selvityksen nimenomaan kyseiseltä asianajotoimistolta.

Oikeuskansleri Tuomas Pöystin mukaan hyvän hallinnon periaatteita noudattava ministeriö ei voi perusteluna omalle menettelylleen vedota ulkopuolisen, tässä tapauksessa asianajajan, velvollisuuteen ottaa huomioon esteettömyys- ja puolueettomuusnäkökohdat. Ministeriön tulee toiminnassaan noudattaa objektiviteettiperiaatetta, ja ministeriön on Tuomas Pöystin näkemyksen mukaan omassa toiminnassaan huolehdittava siitä, että toiminta on paitsi asianmukaista myös puolueetonta ja myös näyttää sellaiselta ulospäin. Tässä syntyi tämä haaste.

Nyt kun hallitusohjelmassa on todellakin otettu ihan otsikkotasolla kaivoslain osalta uudistamisen punaiseksi langaksi tai vihreäksi langaksi se, että ympäristönsuojelua parannetaan ja on vielä erityisesti tuotu ihmisten oikeudet ja vaikuttamismahdollisuudet esiin, niin on selvää, että valmistelun on oltava laaja-alaista näiden asioiden korjaamiseksi. On tärkeää, että pohditaan sitä, miten tavallinen ihminen saa paremman suojan omaisuudelleen ja asianmukaiset korvaukset vaikutusalueella, joka voi olla hyvinkin suuri: jopa kilometrien alueella vaikutuksia voi olla vesistövaikutuksen myötä, kuten olemme nähneet joissakin tapauksissa, pölyn ja muuten myös tämän investointiuhan myötä, joka kohdistuu sitten eniten tähän malminetsintävaiheeseen, kun tiedämme, että vajaat 10 prosenttia meidän pinta-alastamme on erilaisin varauskäytännöin tällä hetkellä varattu malminetsinnälle tai kaivos-toiminnalle.

15.43 Atte Harjanne vihr: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Kiitos ministeri Lintilälle kattavasta esityksestä ja edustaja Holopaiselle näiden kaivoslakiin liittyvien isompien kuvioiden esiintuomisesta.

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan päivityksiä ydinenergialakiin, turvallisuusselvityslakiin ja kaivoslakiin. Muutostarpeet kumpuavat turvallisuuskulttuurin jatkuvasta kehittämisestä, uudensuunnitelmien varautumisesta ja perustuslain, yleislainsäädännön ja tässä mainitun direktiivin edellyttämistä päivityksistä. Tässä on kyseessä varsin laaja paketti yksityiskohtaista ja luonteeltaan aika teknistä sääntelyä, joiden — tällaisten muutosten — taloudelliset vaikutukset ovat aika maltillisia, ja nykyiset turvallisuusjärjestelyiden järjestämisen peruseriaatteet ovat jo sinänsä yleisesti ottaen toimivia, eli suurista periaatteellisista linjoista ei ole kyse.

Esitys on varsin perusteltu, lausuntokierrospalaute hyvin huomioitu, ja on tärkeää varmistaa lainsäädännön ajanmukaisuus erityisesti tällaisissa turvallisuuteen liittyvissä asioissa. Samalla on kuitenkin syytä huomioida, että ydinenergiaan liittyvä lainsäädäntö on laajemman tarkastelun ja päivityksen tarpeessa. Ilmastonmuutosta ja biodiversiteettikriisiä ei ratkaista yksin teknologialla, mutta ilman riittävää päästöttömän ja luontoa säästävän energian tuotantoa näitä haasteita ei voida selättää. Ydinvoima on tärkeä osa kestävästä päästöttömästä energiapalettista esimerkiksi tuulen ja auringon rinnalla. Ydinvoima on Euroopan merkittävin vähäpäästöinen sähkönlähde tällä hetkellä, ja historiallisesti nopeimmat ja kattavimmat sähköjärjestelmien dekarbonisaatiotulokset on saavutettu pääsääntöisesti ydinvoimaa ainakin jonkin verran hyödyntämällä. Tarve ydinvoiman globaalille lisärakentamiselle käy ilmi myös IPCC:n 1,5 asteen erikoisraportista vuodelta 2018, ja myös Euroopan komission ilmastovisio käytännössä edellyttää merkittäviä lisäinvestointeja alalle. Ilman

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2020 vp

ydinvoimaa vastaan tulee hyvin nopeasti tuuli- ja aurinkovoiman vaihtelevasta tuotannosta kumpuava energiavarastojen ylikapasiteetin ja säätövoiman tarve ja kestävä biomassan rajallisuus. Teollisuuden vähähiilisyteen siirtyminen vaatii lisää päästötöntä energiaa, ja kun sitä olisi, se auttaisi myös suomalaisen metsäteollisuuden jalostusasteen parantamisessa, kun puuta olisi varaa ohjata polttoa parempaan käyttöön.

Teknisesti ydinvoiman tuotantoa voitaisiin lisätä nykytasosta. Ydinenergia on toimiva tapa tuottaa luotettavasti sähköä osana monipuolista energiapalettia, ja sovelluksia lämmöntuottamiseen kehitetään myös.

Suomessa ydinvoima nauttii laajaa hyväksyntää, ja suomalaista ydinenergiaa ja turvallisuusosaamista arvostetaan kansainvälisesti. Nyt viime aikoina erityisesti kiinnostus uudensuuntaisia sarjatuotettuja pienreaktoreita kohtaan on kasvanut, samalla kun näiden tekninen kehitys ja kaupallistamisen edellytykset etenevät myös maailmalla. Kun samaan aikaan Suomessa panostetaan muun muassa energiatehokkuuteen, tuulivoimaan, akkuteknologiaan, lämpövarastoihin ja näiden kehittämiseen, me voimme toimia esimerkkinä maasta, jossa tehdään energiapolitiikkaa ennakkoluulottomasti ilmasto- ja monimuotoisuustavoitteet edellä ja pidetään kaikki työkalut pakissa mukana. Tämän edellytyksenä on, että energiantuotantoa ohjaava sääntely huomioi erilaiset hyödyt ja haitat tasaveroisesti ja mahdollistaa vähähiilisen energiainfrastruktuurin nopean skaalaamisen.

Nykyinen ydinenergiainsäädäntö on laadittu pitkälti suurten kevytvesireaktorien ja näillä tapahtuvan sähköntuotannon näkökulmasta. Samoin Säteilyturvakeskuksen määräykset ja ydinturvallisuusohjeet on suunniteltu ja kirjoitettu kauas asutuksesta sijoitettavien suurien ja sähköntuotantoon tarkoitettujen kevytvesireaktorien näkökulmasta. Nämä sopivat siten vähän heikosti pienten reaktorien, nopean sarjatuotannon ja uusien ydinenergian käyttökohteiden, kuten kaukolämmön ja teollisuuden lämpöprosessien, mahdollistamiseen ja edistämiseen.

Kaikki tämä huomioiden on hienoa ja erittäin tärkeää, että työ- ja elinkeinoministeriö asetti lokakuussa 2019 työryhmän valmistelemaan ydinenergiain kokonaisuudistusta ja selvittämään, miten ydinlaitosten suunnittelua, rakentamista, käyttämistä ja käytöstä poistamista koskevaa sääntelyä voidaan kehittää siten, että yhteiskunnan kokonaisuuteen toteutetaan parhaalla mahdollisella tavalla. Työryhmän on määrä saada työnsä valmiiksi kesäkuussa, ja olisin tässä kohtaa kysynyt ministeri Lintilältä, miten ja millaisella aikataululla ministeriö on valmistautunut toimeenpanemaan työryhmän ehdotuksia, kun ne kesällä saadaan.

15.48 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Turvallisuus ja toimintavarmuus ovat keskeisiä edellytyksiä ydinenergian käytölle. Tässä nyt tehdään hyviä tarkennuksia tähän lakiin, ja ainakin itselleni oli yllätys — kun en voi itseäni pitää tämän ydinenergiain minkäänlaisena asiantuntijana tai erikoisosaajana — että täällä perusteluissa todetaan, että esimerkiksi turvahenkilön kelpoisuusvaatimuksia ei tällä hetkellä säädetä lain tasolla. Itselleni tämä oli yllätys, että näinkin tavallaan kriittisessä toimintaympäristössä näin ei ole. Lisäksi todetaan, että ydinenergiailaissa ei tällä hetkellä määritellä turvahenkilöiden käyttöä koskevan luvanhaltijan velvoitteen alkamis- ja päättymisajankohtaa. Aika isoja asioita mielestäni, ja iloitsen siitä, että nämä tulee nyt tässä korjattua.

Mitä tulee tähän hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseen, niin joudumme varmaan arvioimaan suhteemme ydinvoimaan uudestaan, jos ihan oikeasti nämä tavoitteet aiotaan saavuttaa, ja siitä varmaan sitten aikanaan tulee tähän saliinkin lisää keskustelua. Mielen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2020 vp

kiinnolla odotan, miten hallitusvastuussa olevat vihreät tämän asian näkevät tässä muuttuvassa tilanteessa, kun on kuitenkin osoitettu, että ydinenergia on yksi turvallisimpia ja ilmastoa säästävimpiä energian tuottamismuotoja.

No, nyt se on myös Suomessa, turvallisuustasoa tarkistetaan kaikilta osin, ja se on hyvä asia.

15.50 Petri Honkonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tosiaan tämä käsittelemämme hallituksen esitys on luonteeltaan varsin tekninen, mutta muutama sana ydinvoimasta ja energiantuotannosta varmaan on tässä kohtaa paikallaan todeta.

Tässä hallituksen esityksessähän käsitellään näitä tiettyjä pieniä ydinturvallisuuteen liittyviä näkökohtia. Ydinturvallisuushan on Suomessa varmasti länsimaiden parhaita, parhaimmalla tasolla. Siitä osaltaan henkii ja viestii myöskin se, että meillä tämä tietty ydinvoimalarakennushanke on viivästynyt useita vuosia, niin kuin kaikki tiedämme, ja tässä kohtaa varmaan on mahdollista esittää myös kysymys, kun atomivoima-asioista vastaava elinkeinoministeri Lintilä täällä on paikalla, mikä hänen käsityksensä tällä hetkellä on tästä Olkiluoto 3:n edistymisestä.

Joka tapauksessa, mitä tulee ydinenergian tuotantoon, on pakko myöntää tässä, että itse kyllä olen muuttanut siinä mieltäni. Ainoastaan ydinvoiman tuotannon kautta me pystyimme todella reagoimaan ilmastomuutokseen ja todella torjumaan ilmastomuutosta. Tämä tosiasia on Suomessakin pikkuhiljaa vallannut tilaa, ja kansalaisetkin ovat tämän tosiasian omaksuneet. Valitettavasti kaikkialla Euroopan maissa ei näin vielä ole.

Olin viime viikolla eduskunnan Kansalaisinfossa keskustelemassa Fortumin Uniper-kaupasta. Siellä oli edustettuina erilaisia kansalaisjärjestöjä, jotka voimakkaasti kritisoivat tätä Fortumin ja Uniperin toimintaa. Toin siinä tilaisuudessa esille, kun käytin kommenttipuheenvuoron, että tähän ei ole Fortumin vika eikä oikeastaan Uniperinkään vika, vaan kyse on siitä, että yksinkertaisesti Saksan energiapolitiikka, ydinvoimasta luopuminen, on ollut suorastaan harhaisen harkitsematon ratkaisu, mitä tulee ilmastomuutokseen ja sen torjumiseen ja muutenkin energiapolitiikan hoitamiseen — siitähän nämä kaikki ongelmat juontuvat. Ja nämä vaikuttavat myös Suomeen: Suomihan joutuu nyt, kun tuulivoiman ja muiden vaihtuvatehoisten uusiutuvan energian muotojen käyttö lisääntyy, joko tuottamaan säätövoimaa itse yhä enempi tai sitten ostamaan sitä ulkomailta, niin kuin tällä hetkellä hyvin pitkälti tehdään. Jatkossa kuitenkin näyttää siltä, että Norjasta yhä vähemmän voidaan ostaa tätä vesivoimaa, koska heillä on tietysti haluja myydä sitä Saksaan ja Britteihin saarille, missä tuulivoiman tuotannon lisääntymisen vuoksi tälle säätövoimalle on yhä isompi tarve. Tämäkin osaltaan perustelee myös tätä Suomen ydinvoimapolitiikkaa, jossa nähdään se keskeisenä osana energiantuotantoa — vaikka sekin on tietynlaisissa vaikeuksissa nyt, kun uusiutuva energia, etenkin tuulivoiman tuotanto, on sähkön hintaa pudottanut. Mutta kuitenkin nämä ongelmat ovat kaikki sellaisia, joihinkin on haettavissa ratkaisuja.

Edustaja Harjanne käytti äsken mielestäni erittäin hyvän puheenvuoron, jossa hän toi esille näitä erilaisia sähkön varastointiin ja älykkäisiin sähköverkkoihin liittyviä ratkaisuja, jotka ovat aivan välttämättömiä Suomen ja oikeastaan koko maailman sopeutumisessa tähän sähköistymiseen ja siihen, että energiantuotannosta ja energiankulutuksesta yhä isompi osa tulee olemaan sähköä. Ja mitä tulee tähän, miten Suomi tästä selviää: tarvitsemme totta kai kuitenkin väestöltään pienenä mutta paljon sähköä kuluttavana maana erilaisia sähkön varastointikeinoja, mutta tarvitsemme myös sen vesivoimakapasiteetin, mitä meil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2020 vp

lä tälläkin hetkellä on, ja tarvitsemme sähkötehon turvaamiseksi tietenkin tätä meidän ydinvoimakapasiteettiämme. Sen hyväksyttävyyden parantunut, ja uskon, että se — nyt kun tietoisuus ilmastonmuutoksesta ja sen seurauksista on kasvanut — edelleenkin pysyy hyvällä tasolla, ja toivon, että myös monissa muissa maissa, kuten Ruotsissa ja Saksassa, tämä sama käsitys valtaa yhä enemmän tilaa.

15.55 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset kaivoslakiin ovat tosiaan lähinnä teknisiä, ja tarvehan näihin muutoksiin on syntynyt muuttuneesta yleislainsäädännöstä. Lainsäätäjien on tässäkin kohden syytä olla tarkkana. Kaivostoiminta herättää suuria tunteita mutta tarjoaa myös suuria mahdollisuuksia. Ajan tasalla oleva lainsäädäntö on kaivosalalla ensisijaisen tärkeää.

Meillä Kainuussahan kaivostoiminta nähdään ennen kaikkea isona työllistäjänä ja alueellisena vaurauden tuojana, muun muassa Terrafame: lähes 700 työpaikkaa ja siihen vielä sivutyöt aliorakoitsijoitten kautta.

Tavoittelemme kestävästi kasvavaa kaivannaisklusteria, joka yhdistäisi alan tutkimuksen ja kehittämisen sekä yritystoiminnan. Kiertotalouden periaatteiden mukaisesti kaivannaisteollisuuden sivuvirroista tulisi kehittää uusia tuotteita, ja näinhän jo tehdään koko ajan. Kaivannaisteknologialla, kaivososaamisella on hyvät vientinäköymät kaivannaistuotteiden ohella. Suurimpana haasteena on osaavan työvoiman saatavuus.

15.56 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Ydinenergiain päivittäminen, samoin turvallisuusselvityslain korjaaminen ja kaivoslain muuttaminen yleensä ovat tämän hetken Suomelle äärimmäisen tärkeitä lakeja, eivätkä vain Suomelle vaan koko maailmalle siinä mielessä, että meidän on huolehdittava siitä, että puhdasta energiaa pystytään tuottamaan edullisesti, jotta pysyisimme tietenkin hyvinvointivaltiona ja samalla voisimme kehittää tätä rakasta isänmaatamme parempaan suuntaan. Jos ajaudumme tilanteeseen, että energia kallistuu tai sitä ei ole saatavilla, se on Suomen kansantalouden kannalta kauheinkin tilanne, mitä olla voi.

Tämän takia ydinenergialla on totta kai meillä nyt ja tulevaisuudessa erittäin tärkeä asema. Meillä on tehty isoa tutkimustyötä, isoa urauurtavaa työtä, ydinenergian turvallisuuden lisäämiseksi. Suomi on varmasti ydinenergiaa käyttävistä maista kärkimaa, ihan epäilemättä. Olemme ratkaisseet muun muassa ydinjätteiden loppusijoitusasian niin hyvällä tavalla, että se on herättänyt maailmalla suurta innostusta ja kiinnostusta, ja siitä on tulossa ilmeisesti Suomelle jonkunasteinen vientivalttikin, kun asiantuntijuutta meillä itsellämme on jo tässä asiassa. Suomen kannattaa tässä asiassa edelleen samalla linjalla jatkaa.

Kun energiaa tehdään, niin tärkeää on, että se on myös ilmastoystävällistä energiaa eliikkä päästötöntä. Meillä puhutaan paljon nyt kuitenkin sellaista energiapolitiikkaa, joka ei Suomen etujen kannalta ole hyvä asia. Muistan ne ajat, kun silloin 2010-luvulla tehtiin sitä isoa päätöstä. Silloin Mauri Pekkarinen, arvoisan ministerin Mika Lintilän edeltäjä, oli tehtävää hoitamassa. Silloinhan hallituksesta poistui puolueita, kun ydinvoimaratkaisua ei saanut tehdä. Ilmastonmuutoksella tehtiin raa'asti politiikkaa niin kuin tehdään tänäkin päivänä, eliikkä ei saisi enää kotimaisia energialähteitä käyttää tai ne on sitten jotenkin julistettu pannaan tai jollakin muulla laskelmalla osoitettu maailman pilaavaksi ja tuhoavaksi.

Mielenkiinnolla odotan sitä tilannetta, että kun Saksa on nyt ratkaissut tämän asian sillä tavalla, että lopettaa sekä ydinvoiman että hiilivoiman käytön, niin millähän ihmeellä sitten Saksan Ruhrin alueella ne tehtaot toimivat. Se on selvä asia, että kun Saksa on jo täysin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2020 vp

riippuvainen metalliteollisuuden tuotannosta, aivan täysin, niin se huikea elintaso, mikä Saksalla on, ei varmasti tule sillä, että rupeamme aurinkokennoja pystyttämään joka paikkaan ja saamme siten Ruhrin terästeollisuuden pyörimään moitteettomasti. Jos sen päivän näkisin, niin ostan sitten kalleimman Saksan sightseeingmatkan ja käyn katsomassa sitä ihmettä. Toivon mukaan Luoja suo elinpäiviä niin paljon, että näkisin sen päivän — pahoin kyllä pelkään, että sitä päivää en ennätä tässä ajassa näkemään.

Tärkeää on nyt kuitenkin, että Suomi katsoo oman edun tässä asiassa niin kauaskantoisesti, että hoitaa sekä uusiutuvan energian, ydinenergian että kaikki muut energiamuodot sillä keinoin, että saamme niistä pysyvän ja kestäväen paketin Suomen teollisuutta tukemaan. Siinä paletissa pitää olla mukana totta kai energiapuun käyttö, sopivassa määrin myös turvetta. Minä en jaksa ymmärtää tätä keskustelua turpeesta sen tautta, kun se on otettu maalitauluksi ja samaan aikaan tässä kaupungissa palaa valtava määrä kivihiiltä tälläkin hetkellä. Siitä ei puhu kukaan mitään — ei kukaan mitään. Siitä vaietaan melkein niin kuin väärästä rahasta, siitä ei saa edes puhua. [Atte Harjanne: Se on kielletty jo!] — No on kielletty, mutta se vain palaa edelleen. Niin kuin muuan opettaja sanoi 2 000 vuotta sitten: älkää tehkö niin kuin minä teen, vaan niin kuin minä opetan. Näissä teidän puheissanne on vähän samaa kaikua, että älkää tehkö niin kuin me teemme, vaan koettakaa parantaa omaa elämääänne.

Huoltovarmuudestakin meidän tulee pitää huolta. Jos emme huoltovarmuutta pidä... Ajatelkaapa energiapolitiikan tilannetta Suomessa: Kun me noin 70 miljoonaa mottia vuoteen hakkaamme puuta, niin mitä, edustajat, tekisitte sille ongelmalle, että siitä 70 miljoonasta motista puuta tulee noin 7 miljoonaa mottia, vähän yli, kuorijätettä, ja se kun ei pahus pala millään muulla keinoin kuin sillä, että sinne pannaan tukipolttoaine sekaan? Jos se ei ole turve, niin se on sitten kivihiili. Kumman te valitsette? Ajetaan Vorkutasta kivihiiltä ja poltetaan suomalaisen metsäteollisuuden jätteet pois voimalaitoksissa. [Atte Harjanne: Ydinvoimalla!] — Niin, edustaja Harjanteen teknologiaosaaminen on niin yliverstaista, että minun järkeni ei sille tasolle riitä. [Välihuutoja — Puhemies koputtaa]

Joka tapauksessa, arvoisat kollegat, minä toivoisin, että jonain kauniina päivänä tästä salista löytyisi hieman isompi annos isänmaallisuutta, että ymmärtäisimme tämän asian vakavuuden, koska jos emme huoltovarmuudesta pidä huolta ja uusien tuotteiden tekemisestä, niin tällä kansakunnalla on edessään sitten se yksi ainoa tie, elintason leikkaaminen, ja sitten kysytään, kenen taskusta se otetaan. Veikkaan, että tässä salissa niitä antajia ei kovin paljoa ole.

16.01 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa herra puhemies! Edustaja Hoskoselle lohdutuksen sana saksalaisten energiantarpeeseen: me suomalaiset tulemme valtio-omisteisella yhtiöllä sitten turvaamaan siellä hiilivoimalla tuotettua sähköä. Että ollos huoleton, Saksan poika, kyllä suomalainen pelastaa sähköntarpeen siltä osin.

Täysin oikeutettua on se, että meillä on tämä oma ydinvoima, ja meidän lainsäädäntöä pitää päivittää. Uskon ja luotan suomalaiseen osaamiseen, mistä me olemme saaneet nauttia tuolla Satakunnassa. Se rakentamishanke on ollut Säteilysurvakeskuksen suurennuslasin alla, ja tiedämme, kuinka sitä seuraavaakin projektia tuolla pikkusen pohjoisemmassa, rannikolla edelleen viedään eteenpäin. Ja kun meidän lainsäädäntö on niin hyvä kuin se on, niin uskallan luottaa suomalaiseen ydinvoimaosaamiseen ja siihen, että meidän lainsäädäntöä kehitetään sitä mukaa kuin meidän omat osaamisemme sitä edellyttävät. Siitä täy-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2020 vp

tyy antaa hallitukselle tämänkin lainvalmistelun osalta kiitos, että asioiden ei anneta vain mennä, vaan kehitetään lainsäädäntöä niiden mukana.

Koska kaivoslain muutos on erittäin tekninen eikä edustaja Myllykoski ole teknikko, en lähde sitä nyt tässä spekuloidaan. Voisi helposti sortua sille tielle, että ottaa asiasta kopin ja rupeaa puhumaan kaivoslaista, mutta tässä yhteydessä ei ole kyseessä kaivoslain uudistaminen, vaan tämä on erittäin tekninen muutos. Uskon ja toivon, että meidän lainsäädäntömme on ajantasaista. Ministerin esittelypuheenvuorossakin kaikui luottamus siihen, että lainsäädäntöä uudistetaan sitä mukaa kuin lainsäädäntöä on tarve uudistaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt ministeri Lintilä, 2 minuuttia.

16.04 Elinkeinoministeri Mika Lintilä: Arvoisa puhemies! En ala kommentoimaan näitä, voisiko sanoa, hiukan sivuraiteille menneitä keskusteluja, jotka koskevat tulevia lakeja tai laajempia poliittisia kuvia. Nämä pari kysymystä, mitä tuli varsinaisesta esiteltävästä laista:

Edustaja Harjanne kysyi tästä Liisa Heikinheimon työryhmän työstä ja aikataulusta. Muistelisin, että raportti luovutetaan juhannukseen mennessä. Sen jälkeen on arviointi siitä, onko siinä sellaisia kokonaisuuksia tai osioita, jotka tulee lähteä laittamaan toimeksi. Tässä vaiheessa tämä on se tieto.

Edustaja Honkonen, te kysyitte Olkiluoto 3:sta. Tämä voi olla vaikea paikka, tässä ministerikin on vähän julkisten tietojen varassa. Käsitykseni mukaan tarkoitus olisi tämän vuoden aikana saada se toimintaan ja kaupallinen toiminta alkaisi ensi vuoden puolella, mutta projekti on pitkä. [Jari Myllykosken välihuuto] — Voi olla, että jokunen satakuntalainen ajattelee, että Satakunnan kansantaloudelle voisi olla eduksi, että se vielä hetken jatkuisikin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Keskustelu ja asian käsittely tässä yhteydessä keskeytetään ja asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsittelyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.06.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.27.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 5 käsittelyä.

18.27 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Suomalaisten suhtautuminen ydinvoimaan lienee maailman tervein ja ilmastotietoisin. Lähes puolet suomalaisista suhtautuu myönteisesti ydinvoimaan — oikein ja järkevää. Suomalaiset haluavat mieluummin puhdasta kotimaista ydinvoimaa kuin venäläisellä kivihiihellä tuotettua energiaa. Puhdas, tehokas ja turvallinen kotimainen ydinenergiatuotanto on Suomen sähköistyvälle yhteiskunnalle elinehto. Lisäksi globaalistikin katsottuna IPCC:n mukaan ilmastonmuutosta ei voida hillitä ilman ydinvoimaa ja sen lisäämistä. Ydinvoima on siis välttämätöntä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2020 vp

Suomalaista ydinenergiasäätelyä ja ydinturvallisuuden valvontaa on luonnehdittu maailman tiukimmaksi — mihin on varmasti hyvät perusteet. Nyt käsittelyssä oleva lainmuutost kokonaisuus koskee ydinenergian käytön turvajärjestelyjä koskevia muutoksia ja täsmennyksiä. Lähinnä kyse on teknisistä muutoksista. Suuria linjoja ei muuteta. Ydinturvallisuudesta on huolehdittava vastakin ajassa.

Suomalaisen yhteiskunnan sähköistyessä ydinvoiman merkitys kasvaa mittavasti. Erään arvion mukaan yksin teollisuuden julkiset ulostulot viittaavat siihen, että sähkönkäyttö tulee kasvamaan nykyisestä noin 88 terawattitunnista noin 130 terawattituntiin vuoteen 2045 mennessä. Tämä tarkoittaa käytännössä sähköpulan vaaraa. Sama ongelma, sähköpulan riski, koskee koko pohjoismaista sähkömarkkinaa. Olkiluodon kolmannen reaktorin valmistuminen on erittäin tervetullut, mutta se ei yksin ratkaise sähkön tarpeen kasvua. Itse asiassa edes Olkiluoto 3 ja Hanhikiven reaktori yhteensä eivät riitä kattamaan tätä lisääntyvää sähkötarvetta. Uusien suurten ydinvoimayksikköjen ohella Suomen pitää kunnianhimoisesti lähteä viemään eteenpäin pienydinvoimaa, joka tarjoaa uusia mahdollisuuksia leikata päästöjä kustannustehokkaasti uusissa kohteissa, kuten kaukolämmön tuotannossa ja teollisuudessa.

SMR-reaktorit ovat saaneet viime päivinä myös mediassa laajempaa huomiota, hyvänä näin. Näissä uuden sukupolven ydinvoimaloissa hyödynnetään mahdollisesti sarjatuotantoa, huomattavan yksinkertaisia teknisiä ratkaisuja sekä modulaarista rakennetta kustannusten ja turvallisuuden parantamiseksi. SMR-reaktorit tarjoavat sekä talouden että ympäristön kannalta tehokkaan ratkaisun päästöjen vähentämiseksi nopeasti useilla eri toimialoilla. Olemme edustaja Harjanteen kanssa jättäneet toimenpideohjeen pienten reaktoreiden edistämiseksi. Ydinenergialainsäädäntö pitää saada uudistettua laajasti, jotta esteet pienydinvoiman tieltä poistetaan. Nykymuotoinen ydinenergialaki on nimittäin kirjoitettu pitkälti suurten reaktoreiden näkökulmasta, kuten myös Säteilyturvakeskuksen määräykset ja ydinturvallisuusohjeet. Ydinenergiaan liittyvä säätely soveltuukin kaiken kaikkiaan heikosti pienten reaktoreiden luvitukseen, ja näiden mahdollistamien uusien ydinenergian käyttökohteiden kannalta tilanne ei ole toivottava. Haluan kiittää siitä, että työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt ydinvoimaa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksen ja tarkastelun kohteena tässä työssä on myös pienydinvoiman luvitus. Esimerkiksi eduskunnan periaatepäätös menettely ei mielestäni sovellu tällaisen sarjatuotetun pienydinvoiman luvitukseen, vaan tähän tarvitaan kevyempiä menettelyjä, kuten tyyppihyväksyntään perustuva luvitus.

Uudistustyön aikataulu vaikuttaa valitettavan verkkaiselta, jos sitä ei tällä kaudella saada valmiiksi, kuten vastuuvirkamies on todennut. Maailmallahan kehitetään ja kaupallistetaan jo hyvää vauhtia pienydinvoimateknologiaa. Sitä kehitetään myös Suomessa LUT-yliopistossa.

Ilmastoedelläkäviijyyteen tarvitaan muutakin kuin kivoja hallitusohjelmataivoitteita. Tarvitaan realistista ja kannattavaa teknologiaa. Polttaminen ei lopu sillä, että tavoite kirjataan johonkin paperiin. Pitää olla korvaava teknologia. Ilmastotavoitteiden saavuttaminen ilman pienydinvoimaa on asiantuntijoiden mukaan vaikeaa, jopa mahdotonta. Erityisesti kaukolämmön tuotannon päästöt ovat kuin matalalla roikkuva hedelmä. Näiden päästöjen vähentäminen on mahdollista ilman, että suomalaisten arki kurjistuu ja elämäntapaa tarvitsee muuttaa, eli tilanne on toinen kuin esimerkiksi liikenteen päästövähennyksissä, joita on hyvin vaikea saavuttaa. VTT:n laskelmien perusteella pienydinvoiman avulla kaukolämpö saattaisi tulla jopa nykyistä edullisemmaksi. Päästöjen vähentämisen ei siis tar-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2020 vp

vitse olla kallista kurjuuden maksimointia. Tässä on Suomelle todella hieno konkreettinen mahdollisuus tehdä ilmastotekoja, ja tähän mahdollisuuteen tulee tarttua.

18.33 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Tässä lainsäädäntökokonaisuudessa käsitellään myös kaivosalueen vaikuttamisaluetta ja sitä koskevaa tiedottamista.

Tässä käytiin jo aikaisemmin vähän keskustelua myös elinkeinorakenteesta yleisemmin, ja on hyvä siihen keskusteluun todeta, että Suomen ei toki kannata kilpailla perusraaka-aineiden halpatuotannossa. Emme myöskään toteuta sitä tavoilla, jotka olisivat työvoimavaltaisia. Sen sijaan meidän tulisi kääntää katseet sinne suuntaan, johon elinkeinorakenteen muutos on vienyt ja vie. Kun katsomme, mitkä ovat maailman suurimpia yrityksiä tällä hetkellä, ne liittyvät digitalisaatioon, sosiaaliseen mediaan, it-alaan, ja kenties tulevaisuudessa suurimpia yrityksiä ovat tekoälysovellukset ja niin edespäin. Jos me Suomessa saamme pienen siivun siitä tk-panostuksesta, jota esimerkiksi nämä globaalit toimijat tekevät, niin meillä on erittäin hyvät mahdollisuudet pärjätä kansakuntana, mutta sen sijaan, jos me jollain tavalla uskottelemme itsellemme, että me panostamme perusraaka-ainetuotantoon tai louhintaan, meillä on erittäin huonot mahdollisuudet pärjätä tässä globaalissa kilpailussa.

Tähän tarvitsemme myös toimivan kaivoslainsäädännön, sellaisen, joka ei salli meidän aintukertaisten mineraalien käyttöä luonnon kustannuksella tai sitä, että ihmiset, joita kaivoksen tai malminetsinnän vaikutukset koskevat, eivät saa riittävästi tietoa tai eivät pysty vaikuttamaan siihen, tuleeko alueelle kaivos vai priorisoidaanko jotakin muuta elinkeinoa, esimerkiksi arvostetaanko luontoa, arvostetaanko puhdasta vettä. Se on myös erittäin keskeinen osa hallituksen kaivoslainsäädäntöä.

Tässä on nyt tehty pieniä muutoksia.

Lupahakemuksesta tiedotetaan. Kuitenkin jää hyvin epäselväksi, kuka se asianosainen on. 1 momentissa on virke: ”Lupaviranomaisen on annettava kuulutuksesta erikseen tieto niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee.” Ketkä asianosaiset ovat sitten sellaisia, jotka voivat asiaan vaikuttaa, jos lupa ei ole heille mieluinen, ja ketä kuullaan, se on kysymys, joka edelleen jää ratkaisematta. Olisi tärkeää, että asianomaiset määritellään riittävän laajasti, koska myös malminetsinnän vaikutukset ovat erittäin laajoja, puhumattakaan toki siitä, että kaivoshanke toteutuu.

Pöly, melu ja pienhiukkaset kulkevat hyvin pitkälle esimerkiksi järviolueilla ja tunturi-alueilla. Niillä on merkittävät vaikutukset muihin elinkeinoihin ja kiinteistöjen arvoon. On erittäin tärkeää, että kaikki alueen haitan kärsijät tai vaikutusalueella elävät saavat mahdollisuuden vaikuttaa heitä koskeviin asioihin. Ristiriidoilta ei varmasti voida välttyä tällaisissa maankäytöllisissä asioissa.

Todellakin tilaa vievästä elinkeinotoiminnasta tai perusraaka-ainetuotannosta on kyse, jolloin ei pidä uskotella, että voimme kaiken tehdä kestävästi. Kuten Sykekin toteaa, niin metallikaivoksista aiheutuu aina vesistövaikutuksia, ja Suomen järvet eivät erityisen syviä ole, jolloin esimerkiksi suolaantuminen on ihan aito ongelma. Myös puhtaan veden arvo luonnonvarana on kasvava.

Tässä on tehty siis pieniä korjauksia, mutta edelleen jää ratkomatta se, miten vaikuttamismahdollisuuksia parannetaan, kuten hallitusohjelmassa on luvattu. Ja olisi tosi tärkeää meidän kansantalouden tulevaisuuden kannalta, että meillä on oikeat tiedot siitä, mihin suuntaan tämä elinkeinorakenne on kehittynyt ja mikä on se suunta, johon panostamalla ja johon investoimalla voimme pärjätä kansakuntana myös jatkossa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2020 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.